ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى

9

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى

9

«ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى قامۇسى»
تەھرىر ھەيئىتى نەشرگە تەييارلىغان

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据

维吾尔民间故事．9:维吾尔文/《维吾尔民间文学大典》编委会编．—乌鲁木齐：新疆人民出版社，2008.11
(维吾尔民间文学大典)
ISBN 978—7—228—12032—1

Ⅰ．维… Ⅱ．维… Ⅲ．维吾尔族—民间故事—作品集—中国—维吾尔语(中国少数民族语言) Ⅳ．I277.3

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2008)第 177983 号

策　　划	阿不都热合曼·艾白，艾合买提·伊明
责任编辑	艾合买提·伊明
责任校对	阿布勒孜·阿巴斯 等
封面设计	买买提·诺贝提
出版发行	新疆人民出版社
地　　址	乌鲁木齐市解放南路 348 号
电　　话	(0991)2827472
邮　　编	830001
经　　销	新疆维吾尔自治区新华书店
印　　刷	乌鲁木齐八家户彩印有限公司
开　　本	880×1230 毫米　1/32
印　　张	5
版　　次	2008 年 11 月第 1 版
印　　次	2008 年 11 月第 1 次印刷
印　　数	1—5000
定　　价	12.00 元

ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى — 9

نەشرگە تەييارلىغۇچى : «ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى قامۇسى» تەھرىر ھەيئىتى
پىلانلىغۇچىلار : ئابدۇراخمان ئەبەي ، ئەخمەت ئىمىن
مەسئۇل مۇھەررىرى : ئەخمەت ئىمىن
مەسئۇل كوررېكتورى : ئابلىز ئابباس قاتارلىقلار
مۇقاۋىنى لايىھىلىگۈچى : مەمەت نەۋبەت
نەشر قىلىپ تارقاتقۇچى : شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى
ئادرېسى : ئۈرۈمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى 348 ـ نومۇر
تېلېفون : 0991—2827472
پوچتا نومۇرى : 830001
سانتقۇچى : شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق شىنخۇا كىتابخانىسى
باسقۇچى : ئۈرۈمچى باجياخۇ رەڭلىك باسما چەكلىك شىركىتى
فورماتى : 880×1230 مىللىمېتىر 1/32
باسما تاۋىقى : 5
نەشرى : 2008 ـ يىلى 11 ـ ئاي 1 ـ نەشرى
باسمىسى : 2008 ـ يىلى 11 ـ ئاي 1 ـ بېسىلىشى
تىراژى : 1—5000
كىتاب نومۇرى : ISBN 978—7—228—12032—1
باھاسى : 12.00 يۈەن

مۇھەررىردىن

ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى باي ۋە گۈزەل بىر خەزىنە. ئۇيغۇر خەلقى ئۆزىنىڭ بېسىپ ئۆتكەن ئۇزاق تارىخى تەرەققىياتى جەريانىدا، ئۆزىنىڭ مىللىي تىلىنى، ئۆرپ - ئادىتىنى، مىللىي مەدەنىيىتىنى، جۇملىدىن باي، گۈزەل ۋە پارلاق ئېغىز ئەدەبىياتىنى بارلىققا كەلتۈرگەن. ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى ئۇزۇن تارىخقا، باي، چوڭقۇر مەزمۇنغا، ئۆزىگە خاس مىللىي ئۇسلۇب ۋە مىللىي شەكىلگە ئىگە بولۇپ، كۆزنى قاماشتۇرۇپ تۇرىدىغان بىر رەڭدار گۈلشەن. ئۇ ئۆزىنىڭ مەزمۇنىنىڭ چوڭقۇرلۇقى، بايلىقى ۋە كەڭلىكى بىلەن، شەكلىنىڭ خىلمۇخىللىقى ۋە گۈزەللىكى، تۈرىنىڭ كۆپلۈكى بىلەن كۆزگە ئالاھىدە چېلىقىدۇ.

ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى يۇقىرىقىدەك ئالاھىدىلىكلەرگە ئىگە ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبىياتىنىڭ ئەڭ ئومۇملاشقان بىر تۈرى ھېسابلىنىدۇ. ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى ئېغىزدىن ئېغىزغا، ئەۋلادتىن ئەۋلادقا كۆچۈش جەريانىدا خەلق ئاممىسى تەرىپىدىن پىششىقلىنىپ، ۋەقەلىكى تاۋلانغان، نەتىجىسى روشەن ھەم ئۇمىدۋار، تىلى تەسىرلىك ۋە گۈزەل بولۇپ يېتىلگەن.

ھەممىمىزگە مەلۇم، چۆچەك پېرسوناژلىرى بولغان، بىر پۈتۈن ۋەقەلىككە ئىگە نەسرىي ئەسەر. ئۇ ئىجتىمائىي تۇرمۇشنىڭ ھەرقانداق بىر تەرىپىنى ئەكس ئەتتۈرەلەيدۇ. ئۇ ئىجتىمائىي رېئاللىقنىڭ ئەمگەكچى خەلق مېڭىسىدىكى

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com

ئىنكاسى، ئەمگەكچى خەلق تۇرمۇشىنىڭ، ئىدىيە ـ ھېسسىياتىنىڭ، غايە ۋە ئارمىنىنىڭ بەدىئىي ئىپادىسى. چۆچەكلەر ئاساسەن رېئالىزملىق بولىدۇ، ئۇنىڭدا يەنە ئاكتىپ رومانتىزمنىڭ قويۇق ئىپادىسىمۇ بولىدۇ. ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرىمۇ شۇنداق.

ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرىدە ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ئاق كۆڭۈللۈكى، ھەقىقەتپەرۋەرلىكى، ئەمگەكچان روھى، ساغلام ۋە گۈزەل ئەخلاقىي پەزىلىتى، ۋەتەنپەرۋەرلىكى، قەيسەرانە كۈرەش قىلىش ئىرادىسى، شۇنداقلا ئېسىل ئارزۇ ـ ئارمانلىرى ئىپادىلەنگەن. بۇلارنىڭ ھەممىسى ئوبراز ئارقىلىق ئىپادىلىنىپ، كىشىلەرگە ياخشى بىلەن ياماننى، ھەق بىلەن ناھەقنى، ئۆز بىلەن دۈشمەننى، خۇنۇكلۇك بىلەن گۈزەللىكنى پەرق ئېتىشكە ياردەم بېرىدۇ. بىز بۇنىڭدىن خەلق چۆچەكلىرىنىڭ مۇئەييەن تەربىيىۋى رولىنى بايقىۋالالايمىز.

شۇنى قەيت قىلىشقا بولىدۇكى، خەلق چۆچەكلىرىنىڭ باللارغا بولغان تەربىيىۋى رولى تېخىمۇ زور بولىدۇ. باللار كىچىكىدىن تارتىپلا خەلق ئېغىز ئەدەبىياتىنى، جۈملىدىن چۆچەكلەرنى ئاڭلىسا، ئۇلارنىڭ يۇمران قەلبىدە ياخشىلىق، ھەققانىيلىق، گۈزەللىك، ھاياتنى ۋە تەبىئەتنى سۆيۈش ئىستىكى ئويغىنىدۇ.

خەلق چۆچەكلىرىنىڭ تۇرمۇشنى، تارىخنى بىلىش ۋە چۈشىنىشتىكى رولى، خەلق تىلىنى ئۆگىنىشتىكى رولى، گۈزەللىك قارىشىنى يېتىلدۈرۈشتىكى ئېستېتىكىلىق رولى، كۆڭۈل ئېچىش رولىنىمۇ ئۇنىڭ تەربىيىۋى رولىدىن ئايرىپ قاراشقا بولمايدۇ. يۇقىرىدىكىلەرنىڭ ھەممىسى ئۆزئارا باغلانغان، ئۆزئارا گىرەلەشكەن، سىڭىشىپ كەتكەن، بىر ـ بىرىنى تولۇقلىغان ۋە ئۆزئارا ماسلاشقان. بۇ خەلق

چۆچەكلەرنىڭ خەلق تۇرمۇشى بىلەن قان ـ گۆشتەك زىچ مۇناسىۋىتى بارلىقىنى چۈشەندۈرىدۇ.

خەلق چۆچەكلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان خەلق ئاغزاكى ئەدەبىياتى يېزىق شەكىللىنىشتىن بۇرۇنلا ۋۇجۇدقا كېلىپ، نۇرغۇن ئەسىرلەر مابەينىدە ئېغىزدىن ئېغىزغا كۆچۈپ يۈردى. يېزىق شەكىللەنگەندىن كېيىن ئۇنىڭ تەرەققىياتى يەنىلا توختاپ قالغىنى يوق. كېيىنكى مەزگىللەردە نۇرغۇن ئەللەردە خەلق چۆچەكلىرى يىغىپ خاتىرىلىنىپ، ئۇنىڭ يوقىلىپ كېتىمەي داۋاملىق مۇكەممەللىشىشىگە كاپالەتلىك قىلىندى. بۇ ئىش بىزدە بۇرۇن ئانچە ـ مۇنچە ئىشلەنگەن بولسىمۇ، رەسمىي ئىشلەش ئۆتكەن ئەسىرنىڭ 50 ـ يىللىرىدا باشلاندى دېيىشكە بولىدۇ. ئازادلىقتىن كېيىن ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى بىرقانچە توپلام قىلىپ ئىشلەنگەندى. 80 ـ، 90 ـ يىللارغا كەلگەندە ئېلىمىز بويىچە خەلق ئېغىز ئەدەبىياتىنى توپلاش، رەتلەش، نەشر قىلىش دۆلقۇنىنىڭ تۈرتكىسىدە شىنجاڭنىڭ ھەرقايسى ناھىيىلىرىگىچە خەلق چۆچەكلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى ئەسەرلىرى كەڭ كۆلەمدە يىغىلدى، رەتلەندى ۋە مەخسۇس توپلاملار نەشر قىلىندى. مۇشۇ ئەسىرنىڭ باشلىرىدا بۇ ئەسەرلەر قايتا ـ قايتا سېلىشتۇرۇش، رەتلەش، تاللاش ئارقىلىق سىستېمىلاشتۇرۇلۇپ زور ھەجىملىك «ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى قامۇسى» ۋۇجۇدقا كەلدى. قولىڭىزدىكى 23 قىسىملىق «ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى» دەل مۇشۇ ئىلمىي ئەمگەكنىڭ مېۋىسى.

بۇ بىر يۈرۈش كىتابقا سېھرىي چۆچەكلەر، تۇرمۇش چۆچەكلىرى، چىچەنلەر ھەققىدىكى چۆچەكلەر، ھەجۋىي چۆچەكلەر، تېپىشماقلىق چۆچەكلەر، ھايۋانلار ھەققىدىكى چۆچەكلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالغان 300 دىن ئارتۇق چۆچەك

كىرگۈزۈلگەن ۋە مۇناسىپ قىزىقارلىق قىستۇرما رەسىملەر سەپلەنگەن.

ئىشىنىمىزكى، بۇ بىر يۈرۈش كىتاب خەلقىمىزنىڭ مەدەنىيەت تۇرمۇشىنى تېخىمۇ بېيىتىدۇ ۋە رەڭدار قىلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن بىللە خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى تەتقىقاتچىلىرىنىمۇ مول ۋە رەڭدار ماتېرىيال مەنبەسى بىلەن تەمىنلەيدۇ، ئۇلار بۇ كىتابلىرىمىزدىن ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ھەرقايسى تارىخىي دەۋرلەردىكى سىياسىي، تارىخىي، ئەخلاقىي، دىنىي ۋە ئېستېتىكلىق قاراشلىرىنى، ھەرقايسى تارىخىي دەۋرلەردىكى سىياسىي، ئىقتىسادىي، مەدەنىي تۇرمۇشىنى، ئۆرپ ـ ئادەت ئالاھىدىلىكلىرىنى تەتقىق قىلىشتا مۇھىم يىپ ئۇچى ۋە ئىلھامغا ئېرىشەلەيدۇ. بىزنىڭ بۇ كىتابلارنى نەشرگە تەييارلاشتىكى ئاساسىي مۇددىئايىمىزمۇ دەل مۇشۇ.

مۇندەرىجە

قىزىلگۈل 1

تايغان بىلەن بۈركۈت 53

ئاھپەلەك 62

ئادەم بىلەن شەيتان 77

سېھىرلەنگەن شەھەر 84

كۆھىقاپ پادىشاھىنىڭ قىزى 114

گۈلچى تازنىڭ مەلىكىگە ئۆيلىنىشى 139

قىزىلگۈل

بوۋىلارنىڭ رىۋايەت قىلىشىچە، بۇنىڭدىن كۆپ بۇرۇنقى زاماندا، تەڭرىتېغىنىڭ تۆۋەن تامانى، تارىم دەرياسىنىڭ ۋادىسىدىكى بىر ئەلنىڭ گۈزەلشاھ ئىسىملىك بىر پادىشاھى بولۇپ، ئەل - يۇرتنى ئادىللىق بىلەن سورىغانىكەن. گۈزەلشاھ پۇقرالىرىنىڭ ھال - مۇڭىنى ئاڭلاپ، دادىغا يېتىپ تۇرۇشنى ئۆزىنىڭ دائىملىق ئادىتىگە ئايلاندۇرغانىكەن. خەلق ئۇنىڭ ئادىللىقىنىڭ سايىسىدە كۈنلىرىنى خۇشال - خۇرام، خاتىرجەم ئۆتكۈزىدىكەن، شۇڭا يۇرت خەلقى ئۇنى ئادىل پادىشاھ، دەپ ئاتايدىكەن. خەلق ئۇنىڭدىن رازى ئىكەن، ئۇ خەلقىدىن پەخىرلىنىدىكەن. خەلق ئىچىدە گۈزەلشاھ توغرۇلۇق مۇنداق قوشاق تارقالغانىكەن:

بىزنىڭ گۈزەل شاھىمىز
يۇرتنى ئادىل سورايدۇ.
چىقىپ ئوردا - خانىدىن
زارىمىزنى ئاڭلايدۇ.
كۈلسەك بىللە كۈلىدۇ،
يىغىمىزغا يىغلايدۇ.
قىلىنى قىرىق پارچىلاپ،
ئىش كۆرىدۇ مىزانلىق.

ئەل - يۇرتىغا كۆيۈمچان،
شېرىن، ئىسسىق زۇۋانلىق.
بەختىمىزگە تىلەيمىز
شاھىمىزغا ئامانلىق.

مانا بۇ ئادىل پادىشاھ — گۈزەلشاھنىڭ گۈلجاھان ۋە گۈلزامان دەپ ئىككى ساھىبجامال قىزى بولغانىكەن، ئۇلار ھۆسن - چىرايدا، گۈزەللىكتە كۆرگەنلەرنى تاڭ قالدۇرغۇدەك دەرىجىدە ئوپئوخشاش بولسىمۇ، لېكىن مىجەز، ھەۋەس ۋە ئەقىل - پاراسەتتە بىر - بىرىگە زادىلا ئوخشىمايدىكەن. گۈلجاھان كەم ئەقىل، تەرسا ھەم ياسانچۇق ئىكەن. گۈلزامان بولسا خۇش پېئىل، شېرىن زۇۋان، چىقىشقاق، ئەقىل - پاراسەتلىك ئىكەن، ئۇنىڭ ئوقۇمىغان كىتابلىرى يوق ئىكەن. شۇڭا، گۈلزامان بىلەن بەس - مۇتالىئەلەردە بولغانلار ئۇنىڭ پىكىر - مۇلاھىزىلىرىنىڭ تەكتىگە يېتىپ بولالماي خىجىل بولىدىكەن. كىشىلەر گۈلزاماننىڭ بىلىمىنىڭ كۆپلۈكى، مۇلاھىزىلىرىنىڭ چوڭقۇرلۇقىغا قاراپ ئۇنى «دانىشمەن گۈلزامان» دەپ ئاتايدىكەن. گۈلزاماننىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى، ئۇ ئوردا - قەسىرگە قارىغاندا دالىلاردا، كەڭ يېشىل ۋادىلاردا ئايلىنىشنى، گۈل - گىياھلارنى پۇراپ زوقلىنىشنى ياخشى كۆرىدىكەن، بۇ ئۇنىڭغا ئەڭ ياخشى كۆڭۈل ئېچىش ھېسابلىنىدىكەن.

گۈزەلشاھ پادىشاھمۇ كىچىك قىزى گۈلزامانغا ئامراق ئىكەن. گۈلزاماننىڭ ئەدەپ - قائىدىلىكلىكىدىن، شېرىن سۆزلۈكلۈكىدىن، چوڭلارنى ھۆرمەتلەپ، كىچىكلەرنى ئىززەتلەيدىغانلىقىدىن، چوڭقۇر پىكىرلىك، كەڭ بىلىملىكلىكىدىن سۆيۈنىدىكەن، پەخىرلىنىدىكەن. شۇ سەۋەبتىن گۈلزاماننىڭ ھەرقانداق تەلەپ - ئارزۇسى بولسا بەجانىدىل ئادا قى-

此为试读,需要完整PDF请访问: www.ertongbook.com

لىپ بېرىدىكەن. لېكىن، گۈلزامان ھېچقاچان غەلىتە، ئورۇن-سىز تەلەپلەرنى قويمايدىكەن، ئۇنىڭ تەلىپى پەقەت كەڭ دالىلارنى كۆرۈپ كېلىشلا ئىكەن. كۈنلەر شۇ بويىچە ئۆتۈپتۇ.

مەلىكە گۈلزامان بىر كۈنى چۈش كۆرۈپتۇ، چۈشىدە ئۇخىدا بولغانىدەك ئاجايىپ ئىشنى كۆرۈپتۇ: ئېرىق - ئۆس-تەڭلەردە مۇز قاتقان، يېشىل ۋادا، باغ، دالىلارنى ئاپئاق قار يوپۇقى ياپقان قىش پەسلىدە مەلىكە گۈلزامان كېنىزەك - ھەمراھلىرى بىلەن ئۆزئارا قار چېچىشىپ ئويناپ كېتىۋې-تىپ، تۇرلۇك مېۋىلەر پىشىپ مەي باغلىغان، رەڭگارەڭ گۈل-لەر ئېچىلىپ ئەتراپقا باھار پۇرىقى چېچىپ تۇرغان، باھار مەنزىرىلىك، جەننەت سۈپەتلىك بىر باغقا كىرىپ قاپتۇ. باغ-نىڭ ئوتتۇرىسىدا دائىرىگە ئېلىنغان بىر گۈلزارلىقنى كۆرۈپ شۇ تەرەپكە مېڭىشىغا، بىردىنلا شىۋىرغان چىقىپ دەل - دە-رەخ، گۈل - گىياھلارنىڭ ياپراق - گۈللىرىنى ئۇششۇتۇپ تۆكۈپ تاشلاپتۇ ۋە يەنە لەپىلدەپ قار يېغىپ، بىردەمدىلا باغ-

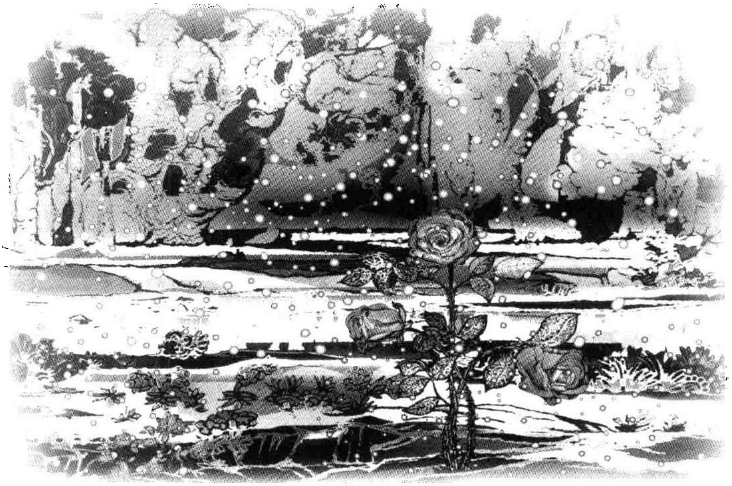

نى بىر قەۋەت قېلىن قار قاپلاپ كېتىپتۇ. كۆزنى يۇمۇپ - ئاچقۇچىلىك ئارىلىقتا يۈز بەرگەن ھادىسىگە ئەقلى يەتمەي ھەيرانلىقتا چۆككەن گۈلزامان ھېلىقى گۈلزارلىقنىڭ ئوتتۇرىسىدا بەرگى - يوپۇرماقلىرى ياپيېشىل، گۈل تاجى ساپ ئالتۇن رەڭگىدەك ساپسېرىق، يالقۇنجاۋاتقان چوغدەك قىپقىزىل پورەكلەپ ئېچىلىپ تۇرغان بىر گۈلنى كۆرۈپ تېخىمۇ ھەيران قاپتۇ، قارلىق شىۋىرغاندىمۇ ئۈششۈمىگەن، بەلكى تېخىمۇ ياشناپ تۇرغان بۇ قىزىلگۈلگە زوق - ھەۋىسى كېلىپ، ئۇنى ئۈزۈش ئۈچۈن قولىنى ئۇزىتىشىغا قولى «چىم» قىپتۇ - دە، قارىسا بارماقلىرىنىڭ ئۇچىدىن قان ئۆرلەپ چىقىپتۇ. گۈلزامان شۇ چاغدىلا گۈلنىڭ شۇ قەدەر ئېسىل، جەزىبدار بولغىنى بىلەن ئۇنىڭ قويۇق، ئۆتكۈر تىكەنلىك ئىكەنلىكىگە دىققەت قىپتۇ. تىكىنى ئۇنى يامان قوللاردىن ئاسرىغۇچىسى ئىكەن، دېگەننى ئويلاپ يەتكەن گۈلزاماننىڭ بۇ قىزىلگۈلگە بولغان زوق - ئىشتىياقى تېخىمۇ ئېشىپتۇ - دە، گۈلنى ئۈزۈۋېلىپ ھەۋەس بىلەن قاراپتۇ، ئۇ ئۆمرىدە بۇنداق خاسىيەتلىك گۈلنى كۆرۈپ باقمىغانىكەن. گۈلزامان قىزىلگۈلنى قولىغا ئېلىپ شۇنداق بىر پۇرىشىغا، گۈلنىڭ شېرىن پۇرىقىدىن كۆڭلى مەستخۇش بولۇپ ھوشىدىن كېتىپتۇ. بىرھازادىن كېيىن ئۇيقۇسىدىن ئويغىنىپ ئەتراپىغا قارىسا، ئۆزىنى ئۆز ھۇجرىسىدا كۆرۈپتۇ. باياتىن كۆرگەنلىرى چۈشى ئىكەن. ئۇ چۈشىنى ئەسلەپتۇ، ئويلاپ ئەجەبلىنىپتۇ، ئويلىغانسېرى ئۆزىنىڭ ھېلىقى قىزىلگۈلگە ئاشىقى بىقارار بولۇۋاتقانلىقىنى ھېس قىپتۇ، ئولتۇرسا - قوپسا پۈتۈن ئەس - يادى قىزىلگۈلدە بولۇپ قاپتۇ. گۈلزامان ئۆزىنىڭ قىزىلگۈلگە بولغان ئىنتىزارلىق ھېسسىياتىنى ئىپادىلەپ مۇنداق نەزم پۈتۈپتۇ:

سەن قەيەردە قىزىلگۈلۈم ـ قىزىلگۈل،
گۈللەر گۈلى، شاھى ـ تاجى ئېسىل گۈل.
مېنى مەپتۇن، مەستخۇش قىلدى پۇراقىڭ،
كېلىپ ئەمدى يۈرىكىمدە ئېچىل گۈل.

قىزىلگۈلۈم، سەندە قالدى خىيالىم،
دەردۇ غەم يەپ ئازلاپ قالدى ماجالىم.
بىلسەم ئىدىم ئۆسكەن ـ تۇرار جايىڭنى،
چۈشتە كۆرگەن ئىشقا يوقكەن ئامالىم.

قىزىلگۈل، دەپ ئۆمرۈم ئۆتۈپ كېتەرمۇ؟
ئۈن ـ ئاۋازىم سەن گۈلۈمگە يېتەرمۇ؟
چۈشۈم ئوڭۇم بولماي، كۆيگەن كۆيەكىم
يۈرىكىمنى كاۋاپ ـ زېدە ئېتەرمۇ؟

گۈلزامان ھەتتا قىزىلگۈلگە ئېرىشىش غېمىدە گېلىدىن تاماق ئۆتمەس، ئالغان ـ قويغىنىنى بىلمەس بولۇپ قاپتۇ. تېنىدىن ئەت ـ گۆشى، چىرايىدىن رەڭ ـ قېنى قېچىپ، جۇدەشكە، سارغىيىشقا باشلاپتۇ. قىزىنىڭ بۇ ھالغا چۈشۈپ قالغانلىقىنى كۆرگەن ئانىسى بۇنىڭ سەۋەبىنى سورىسا، گۈلزامان: «ھېچنېمە بولمىدىم» دەپلا جاۋاب بېرىپتۇ.

گۈلزامان چۈشىدە كۆرگەن قىزىلگۈلنىڭ خىيالىغا غەرق بولۇپ يۈرگەن كۈنلەرنىڭ بىرىدە، پادىشاھ گۈزەلشاھ يۇرت كېزىپ، جاھان سەيلىسى قىلماقچى بولۇپ قاپتۇ. ئۇ سەپەرگە ئاتلىنىش ئالدىدا قىزلىرىنىڭ نېمە تەلەپ ـ ئارزۇسى بارلىقىنى، سەپەردىن ئۇلارغا نېمە ئالغاچ كېلىدىغانلىقىنى سوراپتۇ.

— ماڭا ئاز تېپىلىدىغان ئېسىل زىبۇزىنەت بۇيۇملىرى بىلەن ئالتۇن ئۆكچىلىك ئاياغ ئالغاچ كېلىڭ، — دەپتۇ چوڭ

قىزى گۈلجاھان.

— ساڭا نېمە ئالغاچ كېلىمەن؟ — دەپ سوراپتۇ پادىشاھ گۈزەلشاھ كىچىك قىزى گۈلزاماندىن.

گۈلزامان ئىلتىماسىنى بايان قىلىپ مۇنداق قوشاق ئو-قۇپتۇ:

مەن دەردىمنى ئېيتارمەن
قۇلاق سالغىن سۆزۈمگە.
قاراپ باققىن، جان ئاتا،
قانى قاچقان يۈزۈمگە.
بۇ ئالەمدە ھېچ نەرسە
كۆرۈنمەيدۇ كۆزۈمگە.

ئايان بولغان چۈشۈمدە
چوغدەك قىزىلگۈل كۆردۈم.
قارلىق جۇدۇن — قىشتىمۇ
سولماس ئېسىل گۈل كۆردۈم.
يامان قولغا نەشتەرلىك،
بەرگى يېشىل گۈل كۆردۈم.

كۆرمىدىم مەن ھېچ گۈلدە
ئۇنىڭدىكى پۇراقنى.
پۇراپ قويسا بىر بالا،
مەست قىلادۇر دىماغنى.
گۈپۈلدەپ بىر ئالىدۇ
بۇيى يېقىن - يىراقنى.

ئەقىل - ھوشۇم بەند بولدى،
كۆرگىنىمچە چۈشۈمدە.

ئۇنىڭ ئېسىل سىياقى
ئورناپ قالدى كۆڭلۈمدە.
مېنىڭ كۆڭلۈم ئېچىلماس،
بىر كۆرمىسەم ئۆمرۈمدە.

جانىم ئاتا، جان ئاتا،
گۈللەرگە كۆز سالغاچ كەل.
ئۇچراپ قالسا قىزىلگۈل،
ماڭا ئاتاپ ئالغاچ كەل.
ۋەدە بەرگىن، جان ئاتا،
ئارمانلىرىم بولسۇن ھەل.

گۈلزامانىنىڭ ئىلتىجاسىنى ئاڭلىغان پادىشاھ، زىمىستان قىشتىمۇ باھار ـ يازدىكىدەك سولاشماي ـ سولماي ئېچىلىپ تۇرىدىغان گۈللەرنىڭ گۈلى قىزىلگۈلنى نەدىن تاپارمەن؟ دەپ ئويغا چۆكۈپتۇ. قىزىنىڭ شەرتى ئېغىر بولسىمۇ، گۈلزاماڭغا ئىنتايىن ئامراق بولغانلىقتىن، قىزىلگۈلنى چوقۇم تېپىپ كېلىشكە ۋەدە بېرىپ، ئىرادە كەمىرىنى باغلاپ سەپەرگە ئاتلىنىپتۇ.

پادىشاھ گۈزەلشاھ شۇ ماڭغىنىچە ھەر ـ ھەر شەھەر ـ يۇرتلارنى كېزىپتۇ. چوڭ قىزىغا ئۇنىڭ ئۆزى ئېيتقىنىدىنمۇ ئېسىل سوۋغاتلارنى ئاپتۇ. لېكىن، كىچىك قىزى بۇيرۇغان قىزىلگۈلنى ھېچ يەردىن تاپالماپتۇ. ئىزدىمىگەن شەھەر باغ-چىلىرى، ئوردا ھەرەمىنىڭ چارباغلىرى، ئارىلىمىغان يېزا ـ قىشلاق، تاغ، يايلاق قالماپتۇ، قىزىلگۈلنى زادىلا تاپالماپتۇ، ھەتتا قىزىلگۈلنىڭ بار ـ يوقلۇقىنىڭ ئۇچۇرىنىمۇ ئالالماپ-تۇ. مەھەللە، شەھەردىن، ئوردا ـ قەسىردىن تاپالمىغاندىن

كېيىن، قىزىلگۈلنى چۆل - باياۋاندىن ئىزدىمەكچى بولۇپ، سەپەر يولىنى دەشت - چۆللەرگە توغرىلاپتۇ. مېڭىپتۇ، مېڭىپتۇ، ماڭغان يولىدا چەكسىز قۇم دەشتلىرىنى بېسىپتۇ، كۆرمىڭ داۋانلاردىن ئېشىپتۇ. ئاچ قاپتۇ، چاڭقاپتۇ، كۆپ يول يۈرگەنلىكتىن قاتتىق چارچاپتۇ، پۇتلىرى تېلىپتۇ، تاپانلىرى يېرىلىپتۇ. شۇنداق بولسىمۇ، كۆز قاراقىدەك ئەتىۋارلىق قىزى گۈلزامانىنىڭ تەلىپىنى ئورۇنداش ئۈچۈن قىزىلگۈلنى ئىزدەشنى توختاتماپتۇ.

پەسلى تومۇز، ۋاقتى قىيامى چۈش مەزگىلىدە پايانسىز دەشت - قۇم چۆللۈكىگە كىرىپ قاپتۇ. پۈتۈن قۇملۇق كۈننىڭ قىزىتىشى بىلەن تونۇر تەپتىگە كىرىپتۇ. گۈزەلشاھ ئوتتەك ئىسسىق دەستىدىن ۋە تەشنالىق ئازابىدىن ماغدۇرسىزلىنىپ، كۆزى قاراڭغۇلاشقاندەك بوپتۇ - دە، ئەگەر ئۆزىنى سەللا قويۇۋەتسە يىقىلىپ چۈشىدىغانلىقىنى ئويلاپ، بېشىنى قاتتىق بىر سىلكىۋېتىپ كۆزىنى ئاچسا، ئالدى تەرىپىدە ھەيۋەتلىك بىر ئېگىز تاغ، تاغ باغرىدا چوڭ بىر باغ كۆرۈنۈپتۇ. پادىشاھ بۇ ئالامەتلەرگە بىر ئىشىنىپ، بىر ئىشەنمەي، غەيرىتىگە ئېلىپ باغقا قاراپ مېڭىپتۇ. بېرىپ قارىسا، باغ ئوچۇقچىلىقتا بولۇپ، تامسىز ئىكەن. پادىشاھ باغقا كىرىپتۇ. كۆرۈپتۇكى، باغ ھەم چوڭ، ھەم چىرايلىق بولۇپ، ئۇ باغدا جاھاندا بارلىكى مېۋىلىك دەرەخ ۋە گۈل - گىياھلار بولغاندىن سىرت، پادىشاھ ھېچقاچان، ھېچ يەردە كۆرۈپ باقمىغان مېۋىلەر، گۈللەر بار ئىكەن. مېۋىلەر مەي باغلىشىپ پىشىپ كەتكەن، گۈل - غۇنچىلار ھۆپپىدە ئېچىلىپ كەتكەنىكەن. تۈرلۈك - تۈمەن قۇشلار يېقىملىق ئاۋازدا سايرىشىۋاتقان، بىر - بىرىگە خۇددى توردەك تۇتىشىپ كەتكەن ئېرىق - ئۆستەڭلەردە مەرۋايىتتەك سۈزۈك سۇلار شىلدىرلاپ

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com